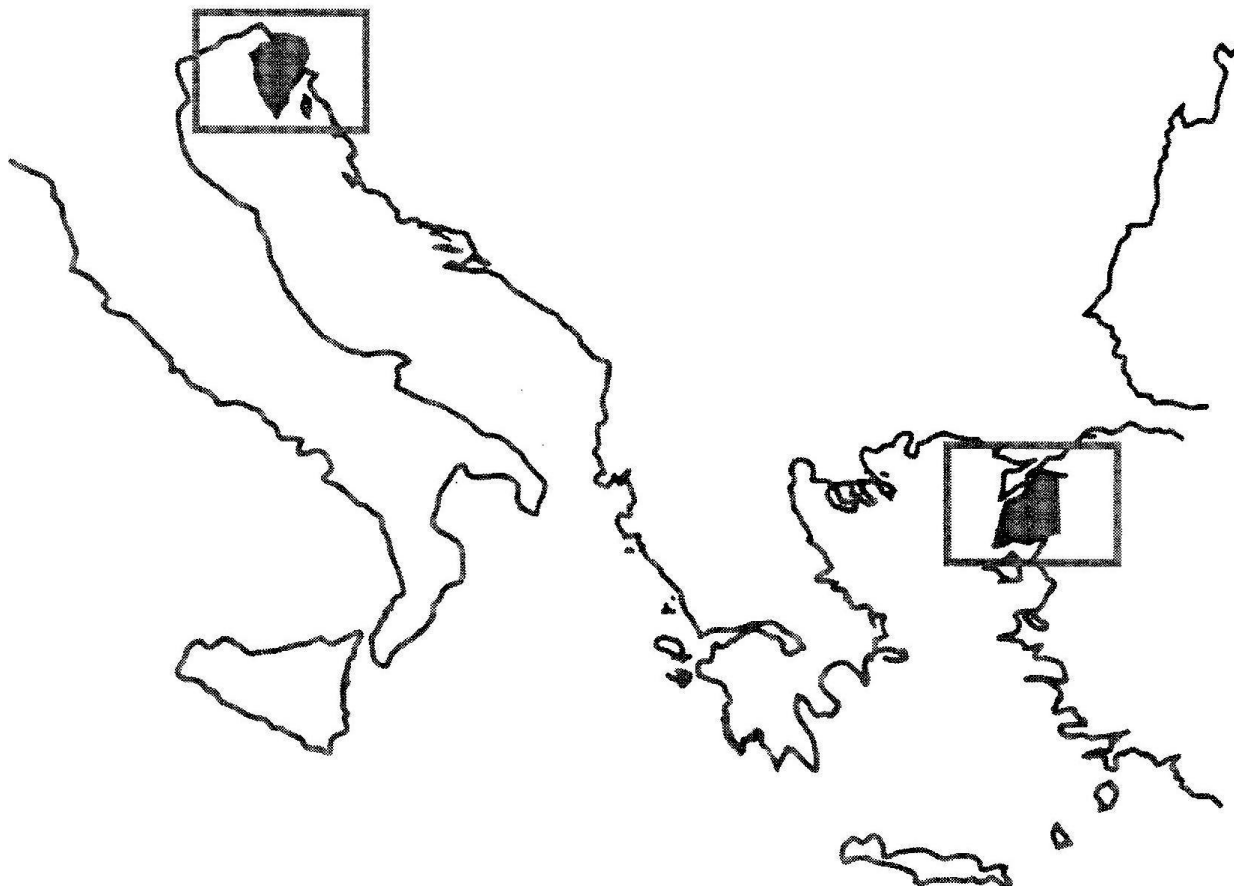

30-KRAT NE HISARLIKU IN 30-KRAT DA MOTOVUNU (V Hisarliku ni Homerjeve Troje, ker je v zgodovinskem sloju Motovuna.)

30-x NE Hisarliku – Hisarlik ni bil Homerjeva Troja

1. Hisarlik se ne nahaja na hribu, gorskem vrhu, strminah, kakor v svojih verzih navaja in večkrat ponavlja Homer, s čimer trdno zagovarja tako lego Troje. Takih navedb o Troji, da se nahaja na visokem hribu, je najmanj petnajst. Sicer tudi drugo grško bajeslovje, zlasti tisto o nastanku Troje, navaja, da se slednja nahaja na gorskem vrhu ali gori. Hisarlik je zgolj arheološka ostalina umetnega hribčka, ki je nastal z zidanjem enega mesta vrh drugega, starejšega, zato je tam več mest iz različnih zgodovinskih obdobj. Domnevna Troja bi naj namreč bila TROJA VII a, nahaja pa se na 8 m nadmorske višine, medtem ko je celotna arheološka ostalina visoka okrog 25 metrov. To je bilo sporno že v času Schliemanna in je hud udarec tamkajšnji domnevni Troji.

2. Hisarlik se nahaja skoraj na morski obali, kar se ne sklada s Homerjem, ki navaja, da se Troja nahaja v dolgem zalivu, ki ga z obeh strani obdajajo hribi. Ničesar takega ni moč najti pri Hisarliku. Tam ni take krajine in se nikakor ne sklada s Homerjevim opisom, zlasti ne zato, ker Homer umešča tabor Ahajcev na pol poti od obale do mesta Troja. Namesto izrazito hribovite krajine, kakor Homer opisuje okolico Troje, je okolica Hisarlika ravninska. Ker so osvajaletci napadli Hisarlik s številnim brodom, po Homerju je štelo kar 1186 ladij, ne bi Hisarlika oblegali desetletje dolgo, temveč bi ga hitro uničili. In nobeni zavezniki ne bi mogli pomagati

Trojancem. Dolon tudi opisuje, skladno s Homerjem, kako je bilo brodovje osvajalcev zasidrano ob morski obali, kar za hisarliško lokacijo ne more veljati, upoštevajoč navedbe iz *Ilijade*.

3. Homer navaja, da se Troja nahaja ob sotočju dveh rek, kjer se reka Simois izliva v reko Skamander. Pri Hisarliku take zemljepisne značilnosti sploh ni, saj tamkajšnje reke tečejo vzporedno. Homer natančno navaja, da se Troja nahaja prav ob izlivu manjše reke Simois v večji vodotok Skamander. Razen tega se v *Ilijadi* omenja tudi kraj na drugi strani potoka, kjer kralj Priam prečka most, da bi prišel do tabora Ahajcev. Nedaleč stran od obrežja reke Skamander se nahaja tudi grobna gomila – Ilijev grob, kakor navaja Homer – česar v okolici Hisarlika nikakor ni moč najti, torej se hisarliška okolica nikakor ne sklada s Homerjevo pripovedjo.

4. Tabora Ahajcev preprosto ni možno umestiti v bližino Hisarlika. Skladno s Homerjem se v okolici ahajskega tabora nahaja prostrana jama in pri njenem vhodu je stal tabor; tam se reka izliva v morje, tabor je na privzdignjeni ravnici, kjer je tudi vodni izvir, ki ga na eni strani obdaja okop. V bližini Hisarlika ni takega kraja; ni ga mogoče najti, saj se, skladno s Homerjem, nahaja na pol poti od morske obale do Troje, znano pa je, da se od Hisarlika do morja razteza samo ravna plaža. Slednje je še toliko bolj pogubno za domnevo o Hisarliku kot zgodovinski Troji, saj je nezaslišan odklon v dokazovanju neobstoječe Troje v Mali Aziji. V mednarodnem raziskovanju Troje na Hisarliku je moč zaslediti ogromno praznino v oziru ahajskega tabora, saj se ni v hisarliški okolici našla nobena sled tabora niti niso znani poskusi, da bi se našel.

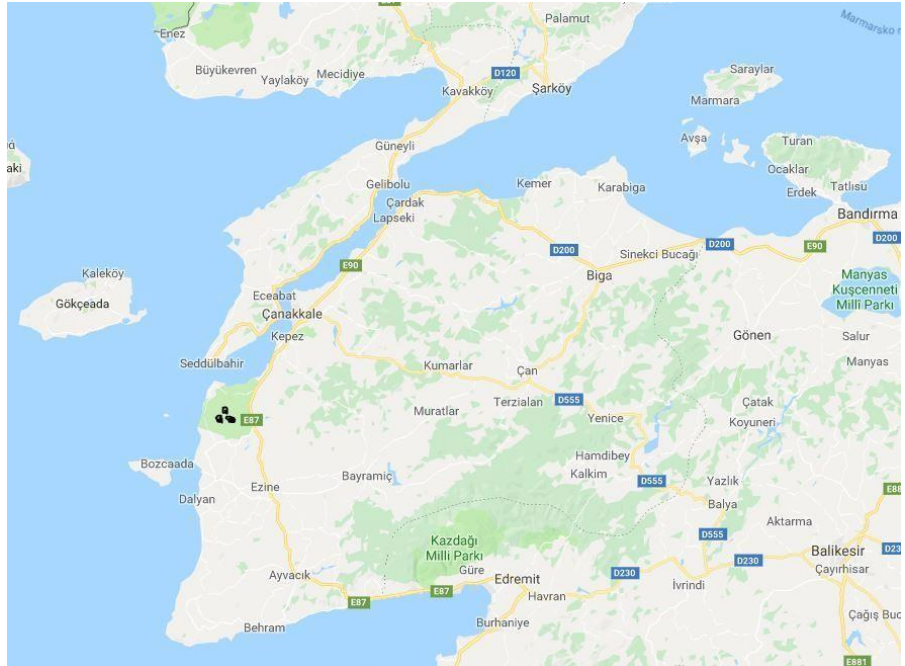
5. Homer navaja, da se Troja nahaja blizu kraja na morski obali, ki je po njegovem mnenju Helespont. Pri Hisarliku se morje na končuje pri Helespontu, marveč je tam morska ožina, ki se nadaljuje v Marmarsko morje in nato v Črnega. Ker Homer natančno opisuje tudi najmanjše podrobnosti, je nenavadno, da ne omenja Črnega morja, ki bi ga vsekakor moral omeniti, če bi hisarliška Troja res bila tam. Homer nikjer in nikoli ne omenja take krajinske posebnosti (morske ožine) niti majhnega Marmarskega morja. Spornost navedenega je očitna tudi zaradi dejstva, da se z morske obale resnične Troje lahko odide tudi v gore, Frigijo, torej k Olimpu; skatka, severno od Helesponta ni, po Homerju, nobenega morja, marveč povsem drugačna krajina, od koder prihajajo trojanski zavezniki, seveda po kopnem; gre za zaledje Troje, ki je bogato z rudami.

6. Pomembna je tudi Homerjeva navedba o gori Olimp, saj pravi, da se Olimp vidi celo iz ahajskega tabora. Iz okolice Hisarlika kaj takega ni mogoče, saj se takoimenovani Olimp nahaja predaleč stran od obale Male Azije. Razen tega trojanski bogovi pogosto odhajajo z vprežno kočijo na Olimp, torej potujejo po kopnem; da bi prišli do Olimpa, jim ni treba prečkati morja. Če bi se Olimp v Homerjevi pesnitvi nahajal daleč na drugi strani morja, bi Homer gotovo v pesniških verzih opisal potovanje bogov prek morja, kakor je to sicer storil v drugih primerih v *Ilijadi*. Domnevni Homerjev Olimp naj bi se nahajal v Grčiji, na Peloponezu, vendar tamkajšnjemu Olimpu manjkajo božanske značilnosti Homerjevega Olimpa in peloponeški gotovo ne ustreza opisu v Homerjevih verzih. Predvsem pa se peloponeški Olimp ne nahaja v najvišjem evropskem gorovju, čeprav bi se po Homerju moral. Je le helenistična in železno-dobna oporna točka na majhnem Peloponezu, ki služi bajeslovju o takratnih novih Grkih.

7. Velja se vprašati, kako so trojanski zavezniki prišli do Troje, če so vsi pripotovali po kopnem (razen ljudstva, ki je priplulo z ladjami)? Recimo, Tračani in Peonci so prišli peš in na vozovih, torej po kopnem, ker pa so prihajali z Balkana, bi morali prečkati morje, da bi prišli v hisarliško Trojo. Slednje sploh ne vzdrži trezne presoje, saj Homer slovi po zelo natančnem opisovanju. Če bi bila hisarliška Troja prava, bi Homer gotovo opisal plovbo trojanskih zaveznikov do tja. Skladno z zgrešeno hisarliško domnevo bi potemtakem morali Ahajci preprečiti prehod skozi Bospor in Dardanele, sicer bi skozi njega z ladjami pripluli nešteti trojanski zavezniki.

Zlasti bi v Trojo z velikimi težavami prišli Tračani, ki tja pridejo na konjih, saj o kakšnih ladjah ni ne duha ne sluha.

8. Hisarlik z okolico (v pokrajini Canakkale) sicer spominja na trikotni polotok – domnevno Troado – vendar tam ni morskih zalivov, ki jih opisuje Homer, morda le eden, na jugovzhodu, pa še ta je povsem morski zaliv (ni ga oblikovalo izlivanje reke v morje). Homer sicer navaja več zalivov, potemtakem se maloazijska Troja sploh ne sklada z njegovimi opisi. Najbolj porazno je dejstvo, da Homer pesniško opisuje več zasneženih zalivov, ki odražajo osmero rek, vse pa izvirajo izpod gore Ide. Ob pregledu zadevnega maloazijskega polotoka (v pokrajini Canakkale) je tam moč zaslediti le en zaliv, tistega na jugovzhodu, medtem ko bi bilo treba ostale iskati na zahodni strani polotoka, kjer pa se nahaja morska ožina, ne morski zaliv. Poleg tega je treba pripomniti, da se, skladno s Homerjem, nedaleč stran od glavnega zaliva, po katerem se pride prav do mesta Troja, nahaja še en zaliv, kamor odide Odisej in tja nese *hekatombo* [daritev ubitih volov – op. MF], da bi si pridobil Apolonovo naklonjenost. V bližini Hisarlika ne obstajata vzporedna zaliva, ki bi se nahajala drug blizu drugega.

9. Homer navaja 8 rek, ki izvirajo na gori Ili, in poudarja, da ena reka v vzhodju Ide tvori jezero, ki je bistven zemljepisni dejavnik za ugotavljanje, kje se je v resnici nahajala celotna trojanska dežela. Ker si vseh osem rek lahko predstavljamo kot snop vodotokov, ki izvirajo na eni gori, omogočajo jasno zemljepisno predstavo. Poleg tega se pod goro nahaja tudi jezero, ki ga tvori reka Esep. Tako nazornega zemljepisnega stanja ni moč najti na maloazijskem polotoku, saj tamkajšnje reke izvirajo na različnih koncih. Ker vse (Homerjeve) reke tvorijo tudi soteske, nekatere celo ponikajo, vse skupaj nudi nazorno predstavo o Homerjevem svetu. V pokrajini Canakkale, v domnevni Troadi, sotesk preprosto ni (ena je šele pred Hisarlikom, vendar ni globoka), niti niso takšne, kot jih sicer prikazuje Homer, ki opisuje dolge zalive trojanskih rek, medtem ko so hisarliške reke zemljepisno zanemarljive, z majhnimi povirji in ne nudijo zemljepisne podobe ali opažanj, ki bi se skladali s Homerjevimi besedami: njeni zalivi ... v dolgem zalivu ...

10. Spopad, imenovan vojna med vzhodom in zahodom, je izmišljotina, saj Egejsko morje ni primerno prizorišče za trojansko vojno, ker je za vojno takratnih svetovnih razsežnosti značilno, da v njej na obeh straneh nastopajo velike sile in številni zavezniki. Tudi zaradi zemljepisnih značilnosti Egejskega morja ni smiselno, da bi ladjevje Ahajcev s Peloponeza napadalo bližnji polotok v pokrajini Canakkale. Homer tudi opisuje Trakijsko morje, ki ne more biti del Egejskega, zato je povsem nelogično zamišljati si trojansko vojno v Egejskem morju. Otoki pred trojansko obalo so maloštevilni in majhni, sicer bi jih Homer vse podrobno opisal. Iz *Ilijade* izhaja, da je šlo za vojno v smeri jug-sever in sever-jug, nikakor pa ne v smeri vzhod-zahod.

11. Ledinsko-krajevna imena na hisarliškem polotoku nikakor ne odražajo njegove povezanosti s Trojo. Rimski naziv za ta kraj je čista izmišljotina in odraz takratnega hotenja najti Trojo. Rimljanski toponimi, tj. oznake krajev v bližini Hisarlika in na Balkanu, kot so, recimo, Licia, Frigia, Dardania, Misia, Tracia, so izmišljotina povsem druge kulture in časov, ki so poskušali ohraniti bronastodobne vrednote Homerjevih epov ter jih prenesti v čas Rimskega cesarstva. Po drugi strani so hetitski zapisi, ki vsebujejo določene podatke, najverjetneje o Troji, starejši kot trojanska vojna (čas prevlade pomorskih ljudstev, *sea peoples*), zato se imena hetitskih vladarjev ne morejo enačiti z dejanskimi udeleženci trojanske vojne. Hetiti so namreč daljni rojaki balkanskih ljudstev, zato so njihova imena zelo podobna trojanskim in se, kar velja pomniti, pojavljajo tudi na območju Balkana; hetitsko ozemlje je na zahodu obsegalo celo del današnje Slovenije. Razen tega hetitske pripovedi o nastanku sveta obravnavajo Balkan kot pradomovino.

12. Starost hisarliške lokacije se ne sklada z Homerjevim opisom, saj je najstarejši kraj tam obstajal že 3000 let pr. n. št. Torej gre za zelo star in časovno slojevit kraj; ob upoštevanju dejstva, da se je Trojanska vojna dogajala 1200 let pr. n. št., gre pri hisarliški lokaciji za izjemno velik časovni razpon. Homer navaja, da je bila Troja po trokratnih merilih mlado mesto, staro komaj nekaj rodov (približno 200 let). To dokazuje rodoslovje trojanskih kraljev. Potemtakem Hisarlik, ki je rodoslovno veliko starejši kraj, ne more biti Homerjeva Troja. Dardan je zgradil Dardanio, mesto v Dardaniji, ki je dežela vzhodno od pozneje zgrajene Troje, potem pa Homer našteva ustanovitelje Troje v časovnem zaporedju: Erihtonij, Tros, Ilij, Laomedont in Priam. Skupaj komaj nekaj rodov. Zato sledi sklep, da je prava, Homerjeva Troja lahko samo mesto, ki je do trojanske vojne obstajalo približno dvesto let; pozneje se je morda širilo, vendar ne dosti čez časovni okvir dveh stoletij. Hisarlik pa je veliko starejše mesto, ki nima nikakršne zveze s Homerjevo Trojo.

13. Vprašanje toplega in hladnega vodnega izvira, ki se nahajata drug zraven drugega, je velik manko v trditvi o Hisarliku kot zgodovinski Troji, saj v neposredni okolici Hisarlika ni izvira tople vode. To je velika in nepremostljiva hiba hisarliške lokacije, ki jo je bil opazil že Schliemann. Na splošno se je menilo, in tako velja še danes, da sta topli in hladni vodni izvir v istem zemljepisnem kraju zgolj plod pesniške domišljije, zlasti ker zemljepis in drugi kazalniki ne govorijo v prid hisarliške lokacije Troje. S tako samovoljno razlago in verjetno tudi politično obravnavo se je zadevna zabloda z leti samo poglobljala. Na primer, če kakšnega dejstva, ki je podobno opisanemu o vodnih izviroh, ni bilo možno vključiti v rekonstrukcijo lokacije, se je takšno dejstvo razglasilo za Homerjevo izmišljotino, zato je takrat vse skupaj izgubilo prepričljivost, čeprav je Homer opisal oba izvira in celo navedel, kako daleč stran od mestnega obzidja se nahajata. Dejstvo je, da v Hisarliku ni izvira tople vode.

14. Za trojansko deželo je značilna dvojica rtov – Sigej in Retej – medtem ko je na maloazijskem polotoku moč najti le južnega. Domnevni severni rt se nahaja preveč vzhodno, zato ne ustreza Homerjevemu opisu rta, ki je kot stražar na morju. Severni rt pri Hisarliku se pravzaprav nahaja že v Marmarskem morju, česar pa Homer ne omenja; te zemljepisne posebnosti torej ne navaja, kaj šele opisuje. Če bi tam obstajala morska ožina, bi jo Homer podrobno opisal, vendar je v *Ilijadi* ni moč zaslediti.

15. Skladno s Homerjem se pred Trojo nahaja griček, ki pri Hisarliku ne obstaja. Homer piše, da gre za grobnico vojakinje Mirine ali Bateje. Preprosto povedano, pri Hisarliku obstaja le čistina oziroma ravnica s pogledom na morje. Obče znano je, da so bile v tistih časih grobnice kraljev na večjih vzpetinah, kar je Homer tudi podrobno opisal. V enem poglavju celo navaja, da Priam prečka potok v bližini Ilijevega groba, ki naj bi se nahajal v bližini že omenjenega grička. Upošteevajoč vse navedeno bi se moral pred hisarliško Trojo nahajati vsaj griček ali dva in vsaj en potok, da bi tamkajšnja krajina ustrezala Homerjevemu opisu. Skladno z njim bi se morala Ilijev grob in griček bojevnice Bateje nahajati ob reki Skamander, s Trojo vred. Pri

Hisarliku ni takih krajinskih značilnosti, kaj šele kakšna grobna gomila na gričku; tam je le ravno polje, s čimer ni izpolnjen niti najmanjši pogoj za hisarliško Trojo.

16. Pred trojansko vojno Trojanci, skupaj z mikenskimi zavezniki, napadajo Hetite, Egipt in druge vzhodno-sredozemske dežele. Če je bila Troja na Hisarliku, ali bi potem bil smiselno, da so se Trojanci povezali z Mikenci, ki so morali pripluti od nekod na severu, da bi potem skupaj s Trojanci napadali Hetite. Potemtakem Trojanci iz Hisarlika napadajo kraljestvo Hetitov z ladjevjem skupaj z zavezniki s Krete. To je čisti nesmisel in dobesedno smešno, saj je znano, da so pomorska ljudstva (*sea peoples*) skupine, ki naj bi prihajale od daleč. In zaradi napačnega Hisarlika bi potemtakem Trojanci bili podložni Hetitom? Domneva o sosedstvu Troade s Hetiti je smešna in skregana z zdravo pametjo.

17. Skladno s Homerjem sonce v Troji vzhaja na morju, kar v Hisarliku sploh ni možno, saj tam sonce vzhaja le na kopnem. To dejstvo je ena največjih napak pri določanju kraja resnične Homerjeve Troje, kar je ugotovil in obelodanil Roberto Salinas Price. Domnevna hisarliška Troja je zemljepisno povsem skregana z njeno pravo lokacijo, kar je treba poudariti in je ključno. Zato Troja ne more biti na maloazijskem polotoku, temveč se nahaja bolj zahodno, upoštevajoč zemljevid Sredozemlja pa izbira niti ni velika.

18. Homer opisuje Trojo kot mesto, ki se nahaja v hladnem vremenskem pasu, kjer sneži in ne raste oljka, ki jo omenja le v prisposodbi. Poleg tega se Troja nahaja v neposredni bližini Olimpa, kar ne velja za Hisarlik. V svojih verzih Homer našteva mnoge rastlinske vrste, od zeli do dreves. V sami trojanski deželi nikjer ne omenja oljčnega lesa oziroma drevesa oljke kot sestavine naravnega okolja, kjer sicer rastejo številne drevesne vrste, recimo hrast, jelka, jesen in drugo, medtem ko se med sredozemskimi drevesnimi vrstami omenja le figovec. Oljka se omenja le kot les, primeren za toporišče sekire, njeno cvetje pa odpada v hladnem vetru. Skladno s Homerjevim prikazovanjem trojanske dežele oljka tam ne raste. Potemtakem se Troja nahaja nekje na severu Sredozemlja, nikakor pa ne tako južno kot Hisarlik. V *Odiseji* se oljka pogosto omenja kot del naravnega okolja na Itaki, iz česar se lahko sklepa, da se Itaka gotovo nahaja južneje kot Troja, kar je spet pogubno za hisarliško Trojo – če bi se Itaka iskala južno od Hisarlika.

19. Žarni pokopi, ki jih opisuje Homer, niso značilnost področja okrog Hisarlika. Vsi opisi žarnih pokopov v *Ilijadi* so poglavitna značilnost trojanske in ahajske kulture, kar govori o skupnem bistvu teh ljudstev v odnosu do mrtvih, ki je bilo značilno za prakeltsko srednjo Evropo, ne pa za področje Peloponeza in Male Azije; pri obravnavanju centrov moči je namreč bil žarni pokop najbolj pogost prav na zgoraj navedenem območju, kar je tudi najpomembnejši arheološki dokaz, kam homerstvo spada zemljepisno. Žarni pokop ni bil značilen za območje Grčije in Male Azije, vendar bi moral biti, če je šlo za vojno med čezmorskimi sosedi, Grki in Trojanci. Sledi sklep, da so žarni pokopi značilnost trojanske vojne, zato brez žarnih grobišč pri Hisarliku tudi trojanske vojne ni bilo tam.

20. Schliemannove in arheološke najdbe drugih arheologov ne dokazujejo, da je Troja na Hisarliku. V Sredozemlju je bilo v času trojanske vojne nekaj tisoč podobnih mest in tudi tam so se našle podobne arheološke najdbe, ki potemtakem ne dokazujejo prave Homerjeve Troje. Homer opisuje le Atenin kip v Troji, ki je bil vejetno lesen in so ga verjetno ukradli Ahajci. Omenja se tudi Andromahina ogrlica, vendar gre v tem primeru za naročen Schliemannov ponaredek. Med najpomembnejše arheološke dokaze spada tudi ugotovitev, da se več arheoloških najdb iz pozne bronaste in zgodnje železne dobe nahaja na zemljepisnem območju Jadranske obale kot pa na Peloponezu in v Mali Aziji. Torej je bilo območje Male Azije v tem oziru veliko revnejše kot območja zahodnega Sredozemlja, kar dodatno zmanjšuje verjetnost, da sta bila Hisarlik in Mala Azija v času Trojanske vojne Homerjevo središče sveta in bogov.

21. Obilje zlata kot pokazatelj Troje ni vodilo za njeno lociranje, saj je bilo zlata veliko tudi v drugih mestih bronaste dobe, poleg tega pa so trojansko zlato, če je že bilo tam – gotovo odnesli Ahajci. V tem oziru je šlo v Schliemannovem času za pravo zaslepljenost z zlatom in zlato mrzlico devetnajstega stoletja. Takrat je zlato pomenilo vse, življenje in smrt. Na žalost je to imelo nepopravljive in trajne posledice – izropala so se številna gradišča in grobnice. Najpomembnejše je bilo obelodaniti, da se je v določenem gradišču našlo zlato in potem to prikazovati kot Trojo ali Mikene. Zlata je bilo veliko povsod v Sredozemlju, kar je znano iz arheoloških zapisov. Ker je bil Schliemann pobudnik zamisli o zlatu kot arheološkem dokazu, je bilo v takratnih časih najpomembnejše prikazati čim več arheoloških zlatih predmetov, kar je prinašalo slavo in priznanje. To je v današnji znanosti znano kot zgrešeno merilo, a so nekateri znanstveniki še naprej obsedeni z zlatom.

22. Troja kot požgano mesto je zgrešen in negotov pokazatelj, saj Homer v svojih verzih večkrat poudarja, da je bila Troja porušena. Goreča Troja se omenja le v videnju in kletvi, sicer pa Homer vztraja, da je bila Troja porušena. Schliemann in raziskovalci za njim so prikazovali ostanke pogorišča kot dokaz, da je Hisarlik Troja, in prav sledi pogorišča naj bi dokazovale (?) veliko trojansko vojno, ... najdenih pa je bilo le nekaj ožganih okostnjakov, lokostrelskih puščic in podobnega. Ali to zadošča kot dokaz, da se Hisarlik razglašča za Homerjevo Trojo? Res je, da je bil njen požig napovedan, vendar se dosledno navaja le porušenost Troje. Torej njen požig sploh ni zabeležen v pesnitvi. Poznejši grški in rimski pisci so Homerjevo pripoved spreminjali, zato se pogosto uporablja izraz požgana Troja, čeprav je bila, skladno s Homerjem, le porušena.

23. V Hisarliku ni ničesar, kar bi pričalo o njegovi svetosti, kar je sicer najpomembnejša značilnost Homerjeve Troje. To se pogosto pozablja in zanemarja, saj v Hisarliku z okolico ni nikakršnih t.i. božanskih znamenj oziroma naravnih pojavov; Homer v verzih vzhičeno opisuje izjemno krajinsko bogastvo Troje z okolico: pravljlična vodna izvira ob vznožju mesta (toplega in hladnega), vodne izvire v samem mestu, dolg morski zaliv, kamor se z morja rade pripodijo viharne vrtinčaste trombe, bojevanje reke z morjem, velik gorski masiv Olimpa; na to območje radi padajo meteoriti in tla so vulkanskega porekla. Samo območje, kjer je na kupu toliko naravnih posebnosti ali, bolje rečeno, kjer številne vremenske premene tvorijo slikovitost, ki je tako drugačna od drugih območij, lahko pričara Homerjevo Trojo, ki se pogosto obravnava kot bajesloven kraj (vendar je bil tudi videti resnično pravljličen in še danes je tak). V preprostem izgledu Hisarlika in njegove dolgočasne okolice ni moč najti nič homerskega, zato Hisarlik gotovo ni kraj bajeslovnih dogodkov.

24. Bajeslovje in pisno izročilo na področju Hisarlika nista znana, niti ni moč v ustnem izročilu zaslediti kakšnih obredov ali iger. Ker se hisarliško območje vsiljuje kot trojanska dežela, se porajajo razne povezave s Hetiti, Luvijci in Hati, zato mnogi enačijo Trojance z njimi ali jih označujejo za njihove podanike. Zlasti se v tem oziru poudarja takoimenovana kultura Hetitov, ki so postali Trojanci oziroma so slednji duhovni dosežek Hetitov. To se obravnava prelahkotno in se ponuja svetovni javnosti z namero prepričati jo v resničnost navedenega, s pripadajočo politiko vred. Posledično se v književnih delih lahko zasledi, da so Trojanci kar Hetiti. V zgodbi o hisarliški Troji zato ni moč zaslediti ne Frigijcev niti Kuretov, pa tudi Dardancev ne, ki so glavni graditelji Troje, obenem pa ni moč na Hisarliškem zaslediti nobene krajevne legende, ki bi tamkajšnjo lokacijo povezovala s Homerjevo Trojo.

25. Odisejeva Itaka se nahaja blizu Troje, kar je razvidno iz bajke o Daktilcih. V bližini maloazijske obale ni moč najti takega otočka, ki bi se lahko potegoval za Homerjevo Itako. Sledeč pripovedi Roberta Gravesa iz njegove knjige *Greek myths [Grške pripovedi o nastanku sveta – op. MF]* so Daktilci živeli na gori Ili, vzhodno od Troje, blizu nje pa se nahaja Elida – kopenski del Odisejevega kraljestva, ki se nahaja vzhodno od Odisejevega otoškega kraljestva. Potemtakem Itake ni moč najti nekje južno od Hisarlika, pa tudi Troje ne severno od

otoka Thiaki (domnevne Odisejeve Itake); zato Schliemannove lokacije iz 19. stoletja, ki se jih sodobni znanstveniki trudijo utemeljiti, preprosto ne izpolnjujejo meril za resno obravnavo. Poleg tega Odisej omenja v *Odiseji*, da se po napadu na Kikonce (kar se zgodi v trojanski deželi) in po nesrečnih dogodkih na morju nahaja nedaleč stran od svojega doma, Itake.

26. Homer navaja tudi druga trojanska mesta, vendar jih ni moč zaslediti na območju okrog Hisarlika. Dober primer sta Hrisa in Kila, sveti mesti Troade, ki se nahajata na koncu dolgega zaliva in nedaleč stran od glavnega trojanskega zaliva, kjer se nahaja resnična, Homerjeva Troja. Opis obeh mest se niti približno ne sklada z območjem okrog Hisarlika, saj trikotnemu maloazijskemu polotoku v pokrajini Canakkale manjkajo krajske značilnosti, ki jih opisuje Homer; za arheologe ostaja vprašanje, kako sta bili mesti videti in kateri kulturi sta pripadali – hatski, hetitski, luvijski Ker tovrstnih pojasnil ni, se trojanska kultura pogosto pripisuje kar hetitski, čeprav spada v indoevropsko govorno skupino, kar pa še ne omogoča končnega sklepa.

27. Homer opisuje v neposredni bližini Troje planote, gorske vrhove, hribe, ravnino z vzpetinami, ki se potemtakem nahajajo v bližnji okolici Troje, vendar take krajine ni moč najti pri Hisarliku; še več, tam preprosto ni naštetega. V okolici Hisarlika sploh ni moč najti hribovitega predela, zlasti pa ne privzdignjene ravnice, kjer je stal ahajski tabor. Je morda možno pri Hisarliku najti Niobino kleč? Ali pa prostrano jamo, kakršno opisuje Homer? Ali vsaj hrib pred mestom, kjer se sestajajo Trojanci? Poleg naštetega Homer opisuje tudi precejšen del zaledja Troje, torej porečje reke Skamander, ki je v pesnitvi enkrat tako narasla, da je njen tok podivjal in podrl tabor Ahajcev. Torej bi bilo treba na takoimenovanem maloazijskem Skamandru poiskati tudi peščene naplavine in ostanek ahajskega tabora, ki bi se v tem primeru moral nahajati blizu morja, kar pa se spet tepe s Homerjevo pripovedjo. Seveda je prav, da se verjame Homerju in njegovemu opisu, vendar če opisanega ni moč najti v naravi, je bolje opustiti zgrešeno lokacijo in pravo iskati kje drugje.

28. Pogost pojav megle se v oziru Hisarlika kar zanemarja, saj zanj ni prav značilna. Nekatera mesta dolgujejo svojo karizmo prav megli, kar pa se ne more trditi za Hisarlik, kjer je megla redek pojav in ni znamenita. Megla ni občasen vremenski pojav in se seveda lahko pojavlja povsod po svetu, vendar pa se pojav megle in Troja močno prepletata v Homerjevih verzih, ker gre za mesto, ki s svojimi svetišči in palačami štrli iz morja megle, kar je Homer večkrat navedel kot neovrgljivo dejstvo, pri čemer je zanimivo tudi, kako se poraja megla okrog Troje; to Homer pojasnjuje v zgodbi o Herakleju, ki je zgradil Trojanski nasip in s tem obvaroval mesto pred morskim potopom. Od takrat je Troja varna pred morskimi valovi, morje (Pozejdon) pa se pojavlja le še v obliki megle – v verzih je Pozejdon padel na hrbet in lahko povzroča le meglo. Torej je megla značilna za Trojo.

29. Domnevna Troja na Hisarliku je vidna z morja, medtem ko Homerjeva ni oz. je le delno, ker jo od morja ločujejo številni hribi. Zanimivo je, da se morajo Trojanci povzpeti na hrib, da bi sploh lahko videli Ahajce. Homerjeva Troja se ne vidi z morske obale, ker je, pot do nje zavita, med hribi se pot vije v nepričakovani smeri, ki ne ustreza osvajalski vojski, in je potemtakem

Troja skrita na koncu dolgega in vijugastega zaliva. Hisarliška Troja se zlahka in takoj uzre z morja, zato se obravnava kot mesto na morski plaži, kar ni skladno z nobeno Homerjevo navedbo. Poraja se vprašanje, kako bi tukaj pristalo veliko osvajalsko ladjevje? Kako bi se (na plaži) postavil vojaški tabor? Kje je bojišče ali, natančneje, kje so bojišča, kot pravi Homer? Plaža in hisarliška Troja sta na nadmorski višini približno desetih metrov. Na takem bojišču bi se vojskovanje hitro končalo.

30. Egejsko morje ne ustreza navedbam iz Homerjeve pripovedi, morje kot torišče Trojanske vojne pa Homer opisuje s pridevnikom širo. Razen tega Egejsko morje ne more biti prizorišče, kjer nastopajo t. i. pomorska ljudstva. In tudi ne more biti prizorišče trojanske vojne; kako bi sicer Ahajci med obleganjem Troje lahko uvažali vino od Tračanov? In če bi bil Hisarlik Troja, bi se morali Tračani nahajati na Peloponezu, torej v domovini Ahajcev, kar je spet skregano z zdravo pametjo. V svojih verzih Homer piše, *da sonce vzhaja iz morja, da sonce zahaja v morje, da je to Tračansko morje* (v bronasti dobi so Tračani poseljevali celoten Balkan in tudi druge dele Evrope, kar se je spremenilo v železni dobi), torej gre za morje pred zahodno obalo Troje. Če bi Troja bila Hisarlik, potem bi grški Peloponez bil Trakija (in potem bi Homer gotovo opisal tudi polotoke, kot so Atos in drugi, vendar tega ni ne v verzih niti v videnju). Še bolj je sporno, kje se nahajata Ahajsko in Ikarsko morje (na prizorišču trojanske vojne se omenjajo tri morja), če je Tračansko morje Egejsko, kar bi izhajalo iz napačne hisarliške Troje. Vseh naštetih morja preprosto ni možno umestiti v Egejsko morje. Razen tega se Egejsko morje imenuje po Egeju zaradi povsem druge zgodovinske prigode. Imena morja namreč izvirajo iz najstarejših obdobj ljudske dejavnosti, kar ni sporno.

30-x DA Motovunu – resnični Homerjevi Troji

1. Motovun je mestna trdnjava oziroma prazgodovinsko gradišče na nadmorski višini 277 metrov. Homer vztraja pri svojem opisu, da je Troja mesto na gorskem vrhu, hribu ali strmini, kar je napisal dvajsetkrat (!). Poleg ostalih dejavnikov, je to omogočalo Troji, da se je upirala oblegovalcem celih deset let. Položaj na vrhu hriba daje Troji–Motovunu neprecenljivo geostrateško lego, ki omogoča nadzor t. i. Jantarske poti. Poleg tega ima Motovun tudi podzemni prehod, o čemer piše Homer, in srednjeveška vrata, ki se nahajajo točno tam, kjer so Skajska in Dardanska vrata. Pergamos, najvišji del Troje, je današnje zgornje mesto Motovuna (italijansko *Montona* – ovčji kožuh), obstaja pa tudi spodnje mesto, ki je obstajalo že pred 3200 leti. Utrjeno mesto na hribu je nadziralo najpomembnejše vrednote bronzaste dobe – Jantarsko pot, pot kovin, pot v ravninsko zaledje in pomorski promet po Jadranu. Homer v svojih verzih večkrat navaja, da je Troja *akrópolsko* mesto (najvišji utrjeni del mesta).

2. Motovun se nahaja na koncu dolgega zaliva, kar se sklada s položajem Troje, saj je ahajsko ladjevje vplulo v zaliv, obdan s hribi, na njegovem koncu, ob rečnem ustju, pa so Ahajci postavili tabor. Da bi uspešno vpluli v trojanski zaliv, so potrebovali vodiča. Pomembna je Homerjeva navedba kraja na hribu, ki se nahaja pred samo Trojo. Trojanski zaliv je bil nekoč ploven celo do Buzeta. Po vplutju v Trojanski zaliv je na obeh straneh zaliva vidna hribovita krajina. Pred Motovunom se krajina odpira v trojansko ravnino, ki se naprej, proti Buzetu, imenuje Ilijska ravnina. V predelu, kjer prevladuje trojanska ravnina, je še zdaj t. i. Flaminium, področje, kjer je taborila trojanska vojska, ki je, skladno s Homerjem, tam prižigala tisoče ognjev.

3. Motovun se nahaja blizu sotočja dveh vodotokov, reke Mirne – Skamandra in potoka Butonega – Simois, kar se sklada s Homerjevim opisom. Še več, ob koritu Simoisa, ki je bilo pozneje preoblikovano, a je kljub vsemu še dobro vidno, tudi danes obstajata krajevno-ledinski imeni Zamask in Zamaski dol, ki jasno nakazujeta svoje poreklo. Zamask je Simois, med-

tem ko je Zamaski dol ime za dolino Simois. Tu je bistven Homerjev poudarek, da se Troja nahaja nedaleč stran od kraja, kjer dve reki prepletata valove, se zlivata. Pri sotočju je ledinsko ime Šimeći, ki spet nakazuje poreklo v Simoisu, ime Šimeći pa etimološko nakazuje sveto mesto za pokope. Skladno s Homerjem je Hera tu nahranila konje, s čimer se želi poudariti zemljepisna lega Troje, ki ni izmišljena. Sotočje dveh rek daje Motovunu izjemen geostrateški položaj – nadzor nad celotnim severnim delom istrskega polotoka.

4. Nedaleč stran od Motovuna, na polovici dolgega zaliva, blizu današnje Vižinade, je stal ahajski tabor; gre za privzdignjeno ravnico posebne oblike, kjer je znano ledinsko ime Ponte Porton, torej kraj, kjer se začne morje. Homer navaja, da je v bližini ahajskega tabora prostrana jama. In res se nahaja prav tam. Razen tega Homer navaja, da je na mestu ahajskega tabora vodni izvir, ki ga je koristila ahajska vojska – gre za izvir Gradole. Brez tega izvira ahajska vojska sploh ne bi mogla toliko časa taboriti na tistem kraju; kot pravi Homer: daleč od Troje, na kraju, ki ni preblizu Troji, obenem pa ni na morski obali, da je tabor varen pred morskimi ujmani – torej gre za kar najbolj primerno lego, točno na pol poti od Motovuna do Novigrada, ki bi predstavljal morsko obalo. Prav zadevni izvir, ki ga omenja Homer v zvezi z ahajskim taborom, je omogočal dolgotrajno trojansko vojno.

5. Okolica Motovuna–Troje: Homer jo opisuje kot območje, prepredeno s hribi, grički na privzdignjenih ravninah, in z ravninama, eno pred mestom in drugo za njim. Poudarja se hribovitost krajine pred Trojo. Homer vztrajno ponavlja, da je krajina pred Trojo hribovita in sicer od začetka zaliva, kjer je ladjeve vplulo vanj, potem v opisu ahajskega tabora, ki se nahaja na privzdignjeni ravnici in ga obkrožajo hribi, v opisu vzpetine vojščakinje Mirine pred Trojo in nazadnje tudi v opisu predela okrog same Troje, kjer je mnogo hribov. Zanimiv je tudi opis krajine, ki je podobna ravnini z izboklinami. V širšem oziru je tudi trojanska dežela oziroma Istrski polotok na severu in zahodu obdan z Alpskim gorovjem, medtem ko je na vzhodu gora Ida oziroma planina Učka. Severno od Motovuna–Troje je vidna tudi velika kamnita planota Čičarija oziroma Homerjeva Kikonija, dežela hribovcev na obrobju Troje. Če se odmisli navajanje množice hribov, se pogosto pojavljajo tudi opisni pridevniki: grudasta prst, za poljedelstvo primerna prst.

6. Vodni izviri v Troji oziroma Pergamosu, najvišjem delu mesta, kakor jih opisuje Homer, se nahajajo na vrhu mesta Motovun in sicer eden pred sedanjo cerkvijo (nekdanjim hramom), drugi pred hotelom (nekdanjo Priamovo palačo) in tretji ob vznožju obrambnega zida, v zasebni hiši (takrat Hekabini). Ta redki naravni pojav je naravna danost Motovuna oziroma Homerjeve Troje in se le redko najde na vrhu mestnih trdnjav (*akropol*). Prav dostopnost vode je porodila nastanek prastarih pripovedi, v katerih prav to mesto igra osrednjo vlogo in neredko dobiva vlogo glavnega mesta nekakšne novonastajajoče omike. Razen tega so vodni izviri dajali mestu, poleg duhovne trdnosti, tudi varnost, saj so omogočali trajno sožitje svetega in posvetnega.

7. Topli in hladni izvir sta neovrgljiv in najmočnejši dokaz, da je Motovun Troja, kar manjka vsem krajem, ki se ponujajo kot domnevna Troja, Motovun pa ima taka izvira in sicer prav pod mestom, v kraju Sv. Bartol, oddaljenem približno 300 metrov od mesta, točno tako kot navaja Homer: v kraju, ki je na meji dosega trojanskih puščic, ki se izstreljujejo s posebej močnimi lokostreli iz kozjih rogov. Topli in hladni izvir se nahajata na koncu ceste, ki vodi iz vasi Murari v Sv. Bartol, blizu starega drevesa in sta oddaljena drug od drugega 5 metrov. Dandanes se od obeh uporablja le krak hladnega izvira, imenovan Studenec, medtem ko je topli izvir zatrpan z zemljo; ohranil se je v nazivu Perila in tudi v nazivu vasi Flegi, ki se nahaja v neposredni bližini obeh izvirov. Flegi v grščini pomeni topel vodni izvir. Geološka raziskava jepokazala, da topliška voda Istrskih term izvira prav v Sv. Bartolu.

8. Bajeslovje o Motovunu in njegovi bližnji okolici se povsem sklada s Homerjevo pripovedjo in drugimi prazgodovinskimi pripovedmi o nastanku Troje. Navedbe v takoimenovanih grških ali, bolje rečeno, pelazgičnih prapovstih o nastanku sveta potrjujejo Motovun v več bajkah. Sledeči mit o nastanku Troje to ponazarja odlično – Trojo so zgradili velikani, imenovani *giganti*. Zevs jih je zakopal v zemljo, da v podzemlju uravnavajo tople podzemne vodotoke, na mestu, kjer jih je zakopal, pa je posadil figovo drevo – smokvo pri Skajskih vratih, ki se omenja v *Ilijadi*. V Motovunu je cerkev *BDM od Vratiju [Blažene device Marije pri Vratih]*, kjer se je devica pokazala na smokvi. Blizu se nahaja tudi vas Žiganti in znan je priimek Đigante. Poleg tega je še danes znana prapoved o Herakleju, ki se je ohranila v ustnem izročilu in se razvila v legendo o Vel(ik)em Joži. Pomenljiva je tudi pripoved o velikanu Dragonji in njegovi ženi Mirni, ki spominja na Homerjevi Mirino ali Batejo, pripoveduje pa o nastanku Troje in njenih prvih kraljih.

9. Ljudsko izročilo – dandanes je v Motovunu še vedno znana igra metanja roga. Ker so Trojanci po poreklu s Krete, so s seboj prinesli tudi takoimenovane bikovske igre, ki so obredna svečanost, povezana z bikom in plodnostjo. Zdaj se ostanek tega obreda, tradicionalno metanje roga, ohranja v spodnjem Motovunu. V bajeslovni povesti o prvih dneh Troje je govor o bikovskih igrah, kjer je zmagal izgnani trojanski princ Paris. To se je ohranilo v obredni igri Motovunsko metanje roga in v krajevnem imenu vasi Pariži, potem v priimku in imenu vasi Sandri ter v imenu griča Šandrih (Parisovo polno ime je Aleksander). Razen metanja roga se je v ljudskem izročilu ohranil spomin na velikane – *gigante* in tife ter božanskega Herakleja – tudi s pomočjo praznika Veli Jože. V sosednjem Kaldiru se neguje tudi običaj koledovanja, ki je ostalina predkrščanskega kulta zvezde repatice, točneje, pojava boginje Ate ne v obliki meteorja v *Ilijadi*, ki v *Novi zavezi* postane Betlehemska repatica.

10. Zemljepisnih skladnosti Homerjevega opisa z istrskim območjem je nešteto in se povsem ujemajo s Homerjevim opisom. Polotok Istra se povsem sklada s Homerjevim opisom Troade; recimo, v Troadi sta dva rta, Sigej in Retej, ki sta Savudrija in Kamenjak pri Puli; več zalivov, med njimi sta dva v neposredni bližini Troje, ki sta glavna trojanska zaliva – dolina reke Mirne od Novigrada do Motovuna ter sosednji Limski kanal, kjer Odisej žrtvuje *hekatombo*; potem 8 rek, med njimi ena tvori jezero – Esopovo jezero pod goro Ido ali Učko, ki je znano kot Čepsko jezero. Vzhodno od Troje–Motovuna se nahaja gora Ida, zdaj gora Učka, ki jo na vzhodu obliva morje. Sonce v Homerjevih verzih vzhaja na morju, kar je moč videti na jugu in vzhodu Istre. Severno od Troje se nahaja veliko gorovje, Homerjev Olimp, v resnici današnje Alpe.

11. Motovun-Troja je na severu Sredozemlja. Homer opisuje predel okrog Troje kot posebno hladnega in drugačnega od običajnih sredozemskih območij, saj v Troji celo sneži; tam ne raste oljka, prevladujejo drevesne vrste in rastlinstvo srednje Evrope. *Ilijada* vsebuje tudi dejanje, ki se odvija spomladi, ki je poleg vsega še hladna, in tako se lahko dojemajo vremenske razmere Troje. Trojanci se namreč oblačijo toplo, v ovčjo volno, medtem ko Ahajci zmrzujejo v zakloniščih pred mestom. Kot najpomembnejše drevesne vrste se omenjajo, recimo, jesen, bukev, omorika, hrast; kot značilno sredozemsko drevo se pojavlja samo figovec. Ker je Homer presenetljivo točen pri opisovanju krajine, takoj zbode v oči, da se oljka ne omenja kot del trojanske prirode oziroma naravnega okolja. Druga zanimivost je medeno vino, ki je značilen pridelek severnejših krajev Evrope. Sledi sklep, da se Troja nahaja na severu, vendar ne Evrope, temveč Sredozemlja. Figovec je drevesna vrsta, ki Trojo umešča v Sredozemlje. Oljka se je v Istri uveljavila šele z Rimljani, tako vsaj izhaja iz najdb v istrskih prazgodovinskih gradiščih, kjer ni bilo najdenih nobenih oljčnih koščic.

12. Matovunska megla in Heraklejev nasip. Troja je znana po izjemno meglenih dnevih, kar Homer večkrat navaja, in prav megla je njena posebnost, ki je lastna le nekaterim mestom. Matovunska megla ni le pogost pojav kot v drugih podobnih mestih, temveč je plod ljud-

skega posega. Ko je namreč Heraklej čez ravnino zgradil nasip, je premagal Pozejdona in njegovega morskega zmaja, ki je do takrat z bljuvanjem morske vode uničeval trojanske pri-delke, po izgradnji nasipa pa je lahko pošiljal samo še meglo – to je skrivnost motovunske megle, ki jo Homer opisuje v *Ilijadi*. Zdaj nasip služi le še kot cesta, ki povezuje vas Murari s Sv. Bartolom, krajem zdravilnih izvirov.

13. Mala Likija, območje vzhodno od Motovuna, ni isto kot daljna Likija (današnja Lika), ki jo opisuje Homer, temveč je manjše območje v okviru trojanske dežele, ki se nahaja zahodno od gore Ide. Danes je to zahodno vznožje gore Učke, kjer se je še dobro ohranila toponimika – od devetih krajevno-ledinskih imen, ki jih omenja Homer, se jih je ohranilo sedem. Podroben pregled te trojanske krajine dokazuje, da je Istra trojanska dežela. To ujemanje je neovrgljiv dokaz, saj se tamkajšnji toponimi prav vzorno ujemajo z nazivi iz *Ilijade* in z zemljepisno umestitvijo Homerjeve pripovedi. Gre za sledeče toponime:

- Boljun - Apolon, mesto Apolonija
- Tenčiči - Antenor
- Okmačiči (vas), Okmaca (priimek) - Akamas, keltski Ogmios
- Celija (priimek) - Zelija
- Čepić, Šepić - Esep
- Lukon - Lukon, Lukeži
- Pintar - Pandar

Naštete osebe in področje Homer obravnava v 2. spevu *Ilijade*, 822.-27. verz.

14. Mit o Daktilcih; zaledje Troje se omenja v grški prapripovedi, ki o njih govori kot rudarjih in kovačih, ki stanujejo na gori Idi, na bližnji gori Berekint kopljejo železo in ga odvažajo v Trojo. Njihov drugi naziv je Frigijci in tudi Kureti. Berekint je zdaj Brkinska planota, nahaja se severozahodno od gore Učke, kjer se je v ljudskem izročilu o trojanski zgodovini do danes ohranil spomin na Frigijce in Kurete kot brgujske in kuretske zvončarje. Gre za slikovito prekrivanje bajeslovja z resničnostjo; poleg ohranjenih krajevno-ledinskih imen je še danes živo priljubljeno ljudsko izročilo, ki pojasnjuje, od kod je takrat v Trojo prihajalo železo. V hrvaški zgodovini se pogosto omenjajo Kureti kot staroselci na območju severozahodne Hrvaške, njihov obstoj pa dokazujejo tudi zapisi bizantinskih cesarjev. To je neovrgljiv kažipot za iskanje Troje, ki se nahaja v bližini dežele Kuretov, natančneje, v njej, na Hrvaškem.

15. Krajevno ime Motovun in zgodba o njem se pojavljata v hetitskih zapisih, v zgodbi o Wilusi in ljudstvu volne. Samo ime kraja Motovun vsebuje rešitev uganke o Troji. Toponim Motovun pomeni »presti volno« oziroma »tisti, ki prede ovčjo prejo v volneno nit«, kar povsem jasno govori o boginji Ateni, Afroditi, Artemidi in tudi germanski Friggi, slovanski Mokoš, feničanski lštar in indijski MataKali, ki so naslednice prvotne Magne [Velike] matere. Motovun je vsekakor sveto mesto boginje, ki obvladuje ljudski živelj. Poudarek je na volni, sveti tvarini – ovčji preji (spomnimo se dvoboja med Menelajem in Parisom). Isto izhaja tudi iz italijanske različice, montone – ovčjega kožuha. Preslico za navijanje volnene niti Rimljani imenujejo *tro-ada*, ovčja volna je po albansko *lješa*, medtem ko je hetitski naziv zanjo *wilusa*, grški pa *ilios*. Indoevropski nazivi za volno so *well* in *will*, po angleško *wool* in tako smo vedno pri volni – *motovun*, *motovilka*, *motovilo*, *matavulj*. Dodatni pokazatelj je tudi naziv grobne gomile Maklavun, ki pomeni Mogila-vun oziroma Gomila-vun, kar jasno sporoča, da gre za grobnico volnar-skega ljudstva. Končno se je ugotovilo, kje je dežela Wilusa – v Istri, Motovunu. Velja spomniti tudi na hetitski Truvis, ki je tudi v Istri, namreč vas Trviž. In ne pozabimo tudi, da je najvišji del Troje, imenovan Pergamos (znova ovčja značilnost), zdaj Motovun.

16. Dežela Kikoncev in mesto Izmaros. V odlomku Odiseje je opisan napad Odisejevih vojakov na mesto Izmaros, ki se nahaja v trojanski deželi, in zgodi se tudi, da mora Odisej bežati pred preštevilnimi Kikonci, na begu pa obide hriba Malija in Kitera. Ni težko ugotoviti da so Kikonci Čiči, mesto Izmaros pa današnje mesto Šmarje; hrib Malija nad Izolo se še danes

tako imenuje, Kitera pa je Katoro pri Umagu. V Čičariji je tudi vas Kikovija, njen naziv spominja na stari naziv Čičev, Kikonci. Zadevna Odisejeva epizoda, opisana v *Odiseji*, ne v *Ilijadi*, nakaže svet v trojanskem zaledju oziroma trojanske zaveznike. Pomenljivo je, da zadevni odlomek opisuje Odisejevo prvo dogodivščino in prelomno točko – njegovo prvo nezgodo – kjer so opisani razlogi, zakaj se mu ne uspe vrniti na Itako, ki ni daleč stran od tega kraja, točneje, Piranskega zaliva. Pomenljivo je omenjanje črne burje, morskih tokov (naravnih pojavov, značilnih za Tržaški zaliv in severni Jadran), ki mu preprečujejo vrnitev na Itako v Kvarnerju in jo je možno še danes prepoznati s pomočjo opisa v pomorskem delu *Odiseje*.

17. Dežela Arimov. Gre za deželo trojanskega plemena, ki je živelo v zaledju Troje – Motovuna; danes je to predel okrog Buzeta. Homer opisuje to območje kot deželo velikanov, kjer se še dandanes najdejo sledi Homerjeve pesnitve o nadnaravnem, kot so Niobina kleč (se nahaja nad cesto Motovun-Buzet, en kilometer od Buzeta), vasi Glistonija, Kotli in Rim ter niz drugih primerov, ki se skladajo s Homerjevim opisom; tudi obronki Homerjeve Ide se zemljepisno ujemajo z današnjo Učka. Povirje Mirne oziroma Skamandra povsem ustreza območju iz zgodnjih bajeslovnih pripovedi o nastanku Troje, saj na tem področju izvirajo tudi druge trojanske reke; in bajeslovna gora Ida – Učka je domovanje Artemide, boginje zveri, nekdanj Magne mater. Glavni kraj območja je Buzet, kjer je bilo gradišče, nekdanj pa v resnici Andromahina Teba ali kilikijska Teba. Danes zapuščena vas Glistonija je pravi jezikoslovni vzorec iz Homerjevega sveta, saj Homer omenja mesto Glistan.

18. Dežela Amazonk in Halublancev. Amazonke se v Ilijadi pojavljajo kot bojevnice in trojanske zaveznice. Skladno z bajeslovno pripovedjo Roberta Gravesa so živele v skupni deželi s Halublanci, ki so jim služili za obnavljanje roda; poleg tega se omenja tudi Grgar, njihovo glavno mesto. V Istri so krajevno-ledinska imena, ki govorijo o njih in sicer Omoščice, Amazonke → Moščenička draga, Pentezileja → Puntizela, Grgar v Sloveniji, vas Ivoli (po Hipolitu) ter naselje Halubaji v bližini Reke. Povest o sožitju s Halublanci in krajevno-ledinska imena, ki govorijo o Amazonkah, se skladajo s trditvami, da je Motovun Troja, saj se vse nahaja prav tam, kjer mora biti. Dober jezikoslovni primer spreminjanja Homerjevega -a- v keltski in tudi slovenski -o- je Homerjev Akamas, ki se spremeni v keltski Ogmios in pozneje v staroslovenske Okmace, Okmačiče, kar se je zgodilo tudi v tem primeru; Homerjeve Amazonke, staroslovensko Omoščice, so v istrijanščini *mošče* oziroma *možače*. V Halublancih-Halubajcih se jezikoslovno skriva pomorsko ljudstvo (*sea people*) Lubcev.

19. Sežiganje in žarna grobišča. Istra, z bližnjim okrožjem Alpskega gorovja vred, in srednja Evropa so glavno območje takoimenovanih žarnih pokopov in arheoloških najdišč, kjer so bile najdene žare s pepelom pokojnih. Te najdbe in njihova prevladujoča pogostost prav na tem območju pričajo v prid dejstvu, da se je Homerjeva *Ilijada* odvijala prav na tem območju. Pogostost žarnih grobov se proti jugu Evrope zmanjšuje, zlasti v sedanji Grčiji in Turčiji, zato se temu delu jugovzhodne Evrope in Male Azije ne more pripisovati enaka duhovna kultura kot Trojancem in tudi Ahajcem, sicer bi morale biti tovrstne najdbe pogoste v okolici slavnih trdnjavskih mest. Torej bi se morala Troja nahajati tam, kjer so prevladovala žarna grobišča; prav tako področje pa so srednja Evropa, območje Alp in seveda Istra.

20. Troja je sveto mesto zaradi posebnosti, lastnih območju Motovuna. Kaj je Troji dajalo značaj svetosti? Predvsem gre za posebno območje, kjer se nahajajo številna naravna bogastva vseh vrst; prav na področju Motovuna delujejo naravne moči, ki so jih takratni ljudje častili po božje; morje, reke, stikanje in bojevanje morja z reko, dolg zaliv med hribi, sneg v sredozemskem mestu, neobičajen pojav megle, gora Učka, topli in hladni vodni izvir, vrtinčasti viharji, vrtinčaste trombe na morju, veliko Alpsko gorovje, nenavadno skalovje, pečine, jame in nižine, vulkanska tla in ostanki vulkanskega žrela – vse te krajinsko-geološke posebnosti in njihovo delovanje so navdihovali takratna ljudstva in Homerja, da so jih prikazovali kot božje, vremenske pojave pa so si razlagali kot borbo bogov. Troja–Motovun je obdarjena z nešteti-

mi naravnimi lepotami in nevsakdanjimi pojavi, zato je najbolj prikladen kraj za Homerjevo Trojo med vsemi kraji, ki so se potegovali za trojanstvo. Ker je bila zaradi vsega naštetega Troja sveto mesto, je tudi današnji Motovun svét, torej mesto duhovnosti, umetnosti in splošne omikanosti, saj tudi dandanes privlači ustvarjalce zaradi istih dejavnikov.

21. Motovun – Troja in omenjanje žvepla v Homerjevih verzih nakazujejo, kje je treba iskati resnično Homerjevo Trojo, saj Homer v pesnitvi večkrat navaja, da so tla okoli Troje bogata z žveplom; kadar bog Zevs s strelo udari v hrast, mu izruva iz zemlje korenine, pri čemer se sprošča močan vonj po žveplu. Motovunska okolica spada med najbolj znana področja za nabiranje tartufov, ki dobro uspevajo prav v tleh, bogatih z žveplom. To dokazujejo tudi toplice in krajevna imena Kaldir (iz *caldera*, vulkansko žrelo) ter Flegi, topli izviri. Okolica Motovuna je značilno vulkansko območje, ki pa ni edino v Istri, saj je tudi zahodno, na otočku rovinjskega arhipelaga, moč najti obsidijan oziroma vulkansko steklo – gre za Rdeči otok, ki je verjetno Hefajstov Lemnos. Temu v prid govori tudi naziv Linski kanal, dolg zaliv pred Rovinjem (imenuje se celo fjord, kar pa je res napačno), ki tako kot Lemnos namiguje na ime Elimci, drugi naziv za Trojanjce.

22. Trojanskih krajevno-ledinskih imen je polno in presenetljivo nakazujejo prav na Homerjevo Trojo. V Istri, zlasti v predelu okrog Motovuna, se najdejo mnogi trojanski toponimi in, poudarjam, samo trojanski. Gre za imena vasi, tudi nekaterih istrskih mest, pa tudi priimke. Ta velika množica krajevno-ledinskih imen označuje skoraj vse trojanske bojevnike, zlasti pa trojanske kralje in kraljice ter skoraj vso rodbinsko aristokracijo, prince in princese. Nekaj primerov: Hektor → Heki, Paris → Pariž, Aleksander → Šandri, Kebrion → Kebri, Polit → Poli, Priam → Premuš, Podark → Podreka, Apisaon → Pišoni, Helen → Jeleniči, Gargition → Gargitiči, Pamon – Pamiči, Anhiz → Anžiči, Laokont → Lokandiči, Medikasta → Medici, Klimena → Klimni, Laotoja → Letajac, Hekuba → Mala Huba, Akamas → Ogmios → Okmačiči, Metis → Metesi, Tros → Trošti, Troilo (tudi priimek), Laomedont → Lomotine, Musica → Muza, Bateja → Bataji, Barteja → Mirina, Mirna, Wilusa → Luša, Erik, priimek Erikton, Mastel → Masteliči, Fegej → Vagaja, Feris → Fero, Likaon → Lukoni, Sarpedon → Sarpetine, Glavk → Golovik, Res → Režari, Kastianéira → Kaštijun, Hipas → Ipši, Hisenor, Hiketaon → Iketi itn.

23. Kretske toponime dokazujejo priselitev s Krete in so zelo razširjeni v vsej Istri. Sodeč po bajeslovni zapuščini je Troja nastala kot zveza treh glavnih ljudstev, med njimi je bilo eno s Krete. Arheološke najdbe dokazujejo priselitve s Krete in Cipra še v obdobju pred obstojem Troje – Motovuna. Toponimi kretskega izvora so številni: Livadia → Livade, Prodani → Prodani, Berekinthos → Brkini, Berthos → Bertoši, Kastanija → Kaštanija itn. Selitev s Krete navaja tudi zgodovinska pripoved o princu Skamandru, ki je pred ustanovitvijo Troje zgradil mesto (gradišče) Sminthium v čast Apolona Smintskega, ko je premagal Bebrike (Bebriki so ljudstvo, razširjeno od Slavonije do Istre, nanje spominjajo krajevna imena Bebrinje in Babudri). Sminthium se danes imenuje Žminj prav po Apolonu Sminskem. Selitev s Krete potrjuje trojansko čaščenje bika po božje, kar je ostalina Minojske omike, v Motovunu pa se je ohranila kot folklorna igra, imenovana metanje roga.

24. Etruščanski toponimi. Etruščani v svojem izročilu navajajo, da so po poreklu Trojanjci, da so torej na Apeninski polotok prišli iz Troje. Zanje se je do nedavna domnevalo, da so prvotni prebivalci Apeninskega polotoka, medtem ko novejši raziskovalci, zlasti slovenski, štejejo Etruščane za staroselce Balkana in Panonije. O tem pričajo mnoge arheološke najdbe in celo mnoge besede, recimo Subulo (iz Sopile), Istra (iz Histrioni), trojanski pevci ter krajevno-ledinska imena vasi Spina, Tuškani, Raša, Tusci in mnoga druga. Zato je v Sloveniji mnogo primerov, ki nakazujejo na Etruščane, recimo priimek Tuškej. Istrski toponim Turine nakazuje na Turan, medtem ko je hidronim Una v Bosni značilen pomnik etruščanske Une. Zlasti je zanimivo etruščansko okrasje z vzorcem šahovnice, ki je lahko povezana z veliko starejšo

vučedolsko šahovnico, zato se upravičeno sklepa, da Etruščani izvirajo iz jugovzhodne Evrope, in drži, da so po poreklu Trojanci ali vsaj deloma.

25. Poreklo Rimljanov in Sabinecev. Rimljani poudarjajo svoje trojansko poreklo, kar je zelo verjetno, saj Vergil pravi, da je Enej prečkal reko Frigido ali današnjo Timavo v tržaški Sloveniji. Prečenje iz Istre v Italijo je bilo zelo enostavno. V Istri sta vasi Rim in Lazi. Poleg tega je legenda o velikanu Dragonji, ki orje brazde kot meje, zelo podobna prazgodovinski bajki o Romulu in Remu, kjer tudi Romul orje brazdo okrog mesta Rim. Končnica -ul pri Romulu je v Istri zelo pogosta. V *Ilijadi* se omenja trojanski bojevnik Kleobul – tudi ime s končnico -ul. Zanimivo je tudi, da krajevno ime in priimek Zubini ter Zubin nakazujejo na Sabinece. Velja se spomniti začetkov Rima, saj je bila značilna rimska bivalna enota zelo podobna istrskemu *kažunu, prve rimske vasi, ki so se pozneje združile v slavni Rim, pa so spominjale na skupnico povezanih istrskih gradišč.**

* *Kažun je kamnita hiška, običajno okrogle oblike, s stožčasto streho. Nima oken, le vhodno odprtino in je lep primer suhe gradnje z izključno enim materialom, naravnim kamnom. (Fotografijo in pojasnilo iz wikipedie dodal MF.)*

26. Mesta Troade ali, bolje rečeno, mesta v trojanski deželi, Istri, se zlahka prepoznajo. Z jezikoslovnim postopkom je možno prepoznati trojanska mestna gradišča (bilo jih je mnogo), kot so Kalofon, ki je zdaj Kalavojna, Truvisa → Trviž, Apolonia → Boljun, Sminthium → Žminj, Makarov grad → Makarunska vas, Dardania → Dane, Hamaksit → Omoščice, Kitera → Katoro, Izmaros → Šmarje, Teba → Buzet, Ten → Tenčiči, Gargara → Grgar, Glistonia → Glistonija, Krit → Krti ... in sama Troja ali Motovun – *wilusa* oziroma volnarka. Skupno je gradiščne kulture (kulture *castellieri*) v Istri okrog 450, njihovo zgodovinsko prepoznavanje pa je težko ali skoraj nemogoče. Vsaj nekaj pa jih je moč prepoznati sledeč Homerjevim navedbam in s pomočjo še drugih virov. V *Ilijadi* opisan Ahilov bojni pohod razkriva, da je osvojil več mestnih gradišč.

27. Troja in Olimp (Motovun in Alpe) so v središču takratnih prapripovedi o nastanku sveta, blizu pa sta tudi keltstvo in tračanstvo. Ker je Homer vedno dosleden, natančen in nezmotljiv, razkriva, da se je ahajski tabor nahajal v bližini Olimpa in da se gora Ida seveda nahaja nedaleč stran od Troje, vzhodno od nje. Z zdravo presojo ni težko dojeti, da se mora Olimp nahajati severno od Troje, saj je vzhodno od nje gora Ida, na zahodu in tudi na jugu je morje, medtem ko je na severu ... Olimp. Homer to večkrat potrdi, ko navaja, da bogovi pogosto potujejo z Ide ali Troje v smeri Olimpa in obratno ter poudarja, da bogovi potujejo po kopnem s konji; pri tem slednji ne zabredejo v morje, ker ni potrebno, kar bi sicer bilo nujno v primeru hisarliške Troje. Če bi bilo morje ovira na poti na Olimp, bi Homer to gotovo opisal, kot je storil v drugih primerih. Homerjev Olimp je Alpsko gorovje in se povsem sklada z njegovimi opisi, recimo, "prepredeno s soteskami" in "prostrano". Prizorišče *Ilijade* je vedno Olimp – Troja – Ida, torej se Troja nahaja v neposredni bližini Olimpa in gore Ide. Trojček Olimp – Troja – Ida je čarobni trikotnik, ki je zdaj Alpsko gorovje – Motovun – Učka. Seveda si gorovje Alp zasluži biti Olimp, saj je najvišje in najbolj obsežno gorovje Evrope, kjer je tudi njen najvišji vrh.

28. Pri Hisarliku si ni moč predstavljati Tračanov in Trakijskega morja, ki se lahko nahajajo le na zahodu Istre. Če bi bil Hisarlik Troja, bi Ahajci na zahodu, iz ahajskega tabora v trojanski deželi, torej v smeri sončnega zahoda, skladno s Homerjem, zrlili v razpenjeno Trakijsko morje, kot ga imenuje Homer, kar pa bi bil nesmisel, ker je zahodno od Hisarlika Peloponez, ahajska dežela. Sicer v pozni železni dobi nista bili domovina Tračanov le sedanja Bolgarija in Romunija, kar pogosto ovira pravilno obravnavanje zadevnega vprašanja, saj so Tračani bro-

naste dobe v času *Ilijade* poseljevali veliko večje območje – ves Balkan, Alpe in del Apeninskega polotoka. Če bi šlo v resnici za Tračane iz Romunije in Bolgarije, bi Homer opisal njihovo prebijanje skozi Bosporsko ožino in izhod iz Črnega morja, vendar se to ni dogajalo zahodno od Hisarlika, kar je tudi sicer nesmisel, kajti kako naj se iz hisarliške Troje, v tem nemogočem primeru, vidi razpenjeno Trakijsko oziroma Črno morje? In drugič, kako je lahko kralj Res prišel v Trojo s konji, saj se nikjer ne omenja, da bi pri tem prečkal morje? Očitno Hisarlik ni Troja, temveč je to Motovun, saj je na zahodu Istre vidno Trakijsko morje, ki na jugu sega do Kvarnerja, ki se, skladno s Homerjem, nahaja na skrajnem robu Ahajskega morja. Vsekakor s tem postaja sestavljenka zelo jasna. Sosedje Trojancev so Tračani, ki se pozneje, v železni dobi, pojavljajo v Istri kot Histri. Skratka, Histri so Tračani, kar dokazujejo novejša arheološke raziskave. Razen tega je bilo že v 19. stoletju takrat neznano istrsko ljudstvo gradiščne kulture poimenovano *traci grecanici* (pogrčeni Tračani – prev. op.). Kot naselbina je Troja nastala sredi velikega tračanskega ozemlja in sicer tam, kjer se končuje morje, kar po Homerju, ki je bil pri opisovanju zelo natančen, ni nič drugega kot severni Jadran, medtem ko semorje pri Hisarliku nadaljuje v morsko ožino proti Črnemu morju.

29. Arheološke najdbe – za Istro so značilni egejska in mikensko-minojska gradnja ter vplivi s Krete in Cipra. V istrski gradiščni kulturi se odražajo vse značilnosti mikensko-minojske gradnje: mnogi labirinti pred vhodom v gradišče in več zaporednih obrambnih zidov. Nesporne so najdbe raznega orodja in orožja egejskega sloga, trinožnikov in dvoročajnih vrčev iz bronzaste dobe, ki so opisani v *Ilijadi*. Nedvomno so bila istrska ljudstva v stiku s Kreto in Ciprom, kar se povsem sklada s Homerjevim opisom. Med najdbami velja omeniti tiste, ki jih omenja Homer, in sicer vrče z dvojnimi ročajem in trinožnike za posodo. Med značilnimi najdbami iz pozne bronzaste dobe in zgodnje železne prednjačijo metličasta keramika, prikazi sonca, rombni vzorci in spiralna uvojica, ki je znana od Ukrajine do severne Italije. Poudariti velja tudi najdbe vretena za preslico, ki so skoraj povsem enake tistim v Mali Aziji. S poznejših najdb situl iz železne dobe so znane tudi podobe bojevnikov s čeladami, okrašenimi s konjskim repom, prikazanih v pomorski bitki. Sledi sklep: Istra se zanesljivo lahko šteje kot prizorišče trojanske vojne.

30. Trojanci in druga pomorska ljudstva v Istri ter njihova krajevno-ledinska imena pred trojansko vojno. Trojanci se na zgodovinskem prizorišču pojavljajo kot eno izmed takoiimenovanih pomorskih ljudstev, skupaj z drugimi, na katera se je ohranil spomin v krajevnih imenih istrskih vasi: Tarvišci → Trviž, Mekwešci → Mekiši, Lukkanci → Lukoni, Lubijci → Lubiani, Šekelci → Šikuli, Elimci (Trojanci) → Lim, Limski kanal. Poleg Istre sta tudi Primorje in Dalmacije matična dežela pomorskih ljudstev, recimo Labarna → Liburni, Šardani → Šurdonci. Ugotavljanje izvornih dežel pomorskih ljudstev ostaja v današnji znanosti nerešeno vprašanje, vendar ni nerešljivo. Zadevna ljudstva so na svoje roparske pohode odhajala s severa, iz zavarovanih in varnih krajev, kamor ni bilo lahko priti in preganjati njihovih članov po ropanjih v vzhodnem Sredozemlju. Skratka, njihovo varno pribežališče ni bilo vzhodno Sredozemlje, saj so ga vendar napadali, in tudi v zahodnega se niso zatekali, ker ne omogoča skrivanja in bežanja. Pomorskim ljudstvom je to omogočalo le Jadransko morje s svojim dolgim zalivskim koncem, številnimi otoki in globokimi rečnimi soteskami, skalnatimi gorami ter z ozkim vhodom v Jonsko morje, kar je omogočalo odlične zasede. Ker v skupino pomorskih ljudstev spadajo tudi Trojanci, vse navedeno zanika domnevo, da je domovina Trojancev Mala Azija, kajti izvirajo s severa, in sicer iz Istre.

V istrskem Novigradu, Republika Hrvaška, 14. 7. 2018 napisal prof. Vedran Sinožić

[\(izvirnik v PDF-ni obliki\)](#)

*

prosinca (januarja) 2019 poslovenil Mitja Fajdiga ©